

Короткий огляд змін до валютного законодавства, введених Національним банком України

Нещодавно, а саме з 12 жовтня 2008 року, набрала чинності постанова Правління Національного банку України (далі – НБУ) від 28.07.08 р. № 216 «Про затвердження Положення про порядок виконання банками документів на переказ, примусове списання і арешт коштів в іноземних валютах та банківських металів і змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» (далі – Постанова № 216)*. Крім того, згідно із листом НБУ від 25.09.08 р. № 13-210/4231-12991 з 27 жовтня 2008 р. набере чинності постанова Правління НБУ від 25.09.08 р. № 294 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 03 вересня 2004 року № 363» (далі – Постанова № 294). У цій статті ми розглянемо основні, на нашу думку, нововведення НБУ до законодавства України, що регулює валютні питання.

Постанова № 216

Постановою № 216 було здійснено наступне:

а) затверджене Положення про порядок виконання банками документів на переказ, примусове списання і арешт коштів в іноземних валютах та банківських металів;

б) внесені зміни до Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою, затвердженого постановою Правління НБУ від 10.08.05 р. № 281 (далі – Постанова № 281);

в) визнана такою, що втратила чинність, постанова Правління НБУ від 05.03.03 р. № 82 «Про затвердження Положення про оформлення та виконання документів на перерахування, зарахування, купівлю та продаж іноземної валюти або банківських металів» із змінами до неї, а також

г) визнана такою, що втратила чинність постанова Правління НБУ від 03.12.03 р. № 515 «Про затвердження Положення про зупинення операцій, арешт та примусове списання коштів в іноземних валютах та банківських металів та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України».

У Постанові № 216 більш детально прописаний

порядок виконання банками платіжних доручень в іноземній валюті, примусового списання та арешту коштів в іноземній валюті та банківських металів, що раніше визначався нормативними актами НБУ, зазначеними у пунктах в) та г) вище.

Окремо слід звернути увагу на те, що нарешті НБУ юридично закріпив право банку на застосування договірної списання коштів в іноземній або національній валюті або банківських металів з рахунків платника, як на користь уповноваженого банку, що його обслуговує, так і на користь третіх осіб (п. 1.5 Постанови № 216).

Зміни до Постанови № 281

Постанова № 281 регулює порядок та умови торгівлі іноземною валютою на міжбанківському валютному ринку України та на міжнародних валютних ринках. Саме цей документ визначає, які документи та в яких випадках необхідні для купівлі та перерахування іноземної валюти, процедуру перерахування іноземної валюти, вимоги до заяв про купівлю валюти та порядок їх виконання тощо.

Основні зміни, внесені НБУ, наступні:

1) НБУ заборонив суб'єктам ринку (під «суб'єктами ринку» у цієї статті розуміються банки та фінансові установи, що отримали генеральну ліцензію на здійснення валютних операцій (письмовий дозвіл НБУ на здійснення операцій з валютними цінностями), що дає право на торгівлю іноземною валютою) здійснювати операції в іноземній валюті з іншими похідними фінансовими інструментами, базовим активом яких є валютні цінності, курси валют, процентні ставки, індекси, крім випадків, передбачених нормативно-правовими актами НБУ. Раніше існувала заборона лише проводити операції з валютними деривативами

(Довідково: під «валютним деривативом» для цілей Постанови № 281 розуміють стандартний документ, що засвідчує право та/або зобов'язання купити, продати та/або обміняти іноземну валюту на визначених у цьому документі умовах у майбутньому).

* Текст даного нормативного документа буде опубліковано у наступному випуску газети «Адвокат Бухгалтера».

2) НБУ нарешті чітко вказав, що однакові правила купівлі валюти застосовуються, як до кредитних договорів, так і до договорів позик.

3) Резидентам заборонено купувати іноземну валюту з метою виконання зобов'язань за нерезидента-боржника у разі переведення боргу за кредитним договором (договором позики). Водночас резиденти можуть виконувати такі зобов'язання за рахунок власних (не куплених, не залучених у формі кредиту) коштів в іноземній валюті.

4) Відтепер передбачено, що не тільки суб'єкт ринку може бути поручителем (у випадку банку – гарантом) за боржника перед суб'єктом ринку за кредитним договором, що передбачає виконання зобов'язань в іноземній валюті, або перед нерезидентом за зовнішньоекономічним договором. Таким чином, поручителем може бути й інша особа, водночас НБУ заборонив таким іншим особам (тобто не суб'єктам ринку) купувати валюту для виконання своїх зобов'язань у якості поручителя. Разом з тим, такі особи мають право використовувати власну (не куплену, не залучену у формі кредиту) іноземну валюту. У свою чергу суб'єкти ринку, якщо вони виступають у якості гаранта (поручителя), мають право купувати валюту для виконання своїх зобов'язань.

Звертаємо увагу, що перерахування коштів у такому випадку здійснюється суб'єктом ринку лише в разі подання йому документів, що підтверджують фактичне невиконання боржником зобов'язань, за якими резидент є гарантом (поручителем).

5) Відтепер, якщо суб'єкт ринку виконує свої зобов'язання у якості гаранта (поручителя) резидента та виплачує кредитору суму в іноземній валюті, резидент-боржник не має права купувати, обмінювати іноземну валюту з метою відшкодування гаранта (поручителя) за перераховані ним кредитору кошти.

Крім того, резидент не має права купувати іноземну валюту з метою розміщення грошового забезпечення (покриття) для виконання зобов'язань, забезпечених гарантією, договором поруки. Таким чином, резидент повинен використовувати або власні кошти, або домовлятися з банком про використання гривні (за прийнятним для банку курсом) у якості покриття (забезпечення) для гарантії.

6) Нарешті НБУ встановив порядок купівлі валюти для кредитора-нерезидента у разі продажу предмету застави за українську валюту. Для цього кредитор-

нерезидент повинен укласти договір доручення з резидентом-повіреном про реалізацію заставленого майна. Останній, у разі невиконання резидентом-боржником своїх зобов'язань, має право продати заставлене майно за українську валюту та купити і перерахувати кредитору за кордон іноземну валюту на підставі наступних документів:

- договору застави;

- копії реєстраційного свідоцтва (індивідуальної ліцензії) з позначкою банку, що обслуговує кредит, про обсяг фактично одержаного резидентом-боржником кредиту і стан погашення заборгованості за кредитом;

- оригіналу або копії кредитного договору (договору позики);

- оригіналу договору доручення, укладеного між нерезидентом-кредитором (довірителем) і резидентом-повіреном, про реалізацію заставленого майна;

- оригіналів чи засвідчених нотаріально копій документів, які підтверджують реалізацію предмета застави для задоволення вимог нерезидента-кредитора, що є заставодержателем (рішення суду про звернення стягнення на предмет застави, письмове повідомлення кредитора про порушення забезпеченого заставою зобов'язання, договір про купівлю-продаж предмета застави, інші документи, що підтверджують реалізацію предмета застави).

7) Введені додаткові обмеження при купівлі, обміні іноземної валюти з метою повернення іноземних інвестицій, а також доходів, прибутків, інших коштів, одержаних від інвестиційної діяльності в Україні за портфельними інвестиціями (крім операцій з облігаціями внутрішньої державної позики). Відтепер купівля іноземної валюти у таких випадках має здійснюватися в обсязі, що не перевищує ринкової вартості цінних паперів відповідно до звіту про оцінку (акта оцінки) ринкової вартості цінних паперів або офіційного повідомлення про лістинг цінних паперів.

8) Банкам заборонили купувати, обмінювати іноземну валюту з метою формування резервів під заборгованість в іноземній валюті для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями на підставі розрахунку банку.

9) Був доданий цілий розділ щодо оформлення та подання клієнтами до уповноважених банків заяв про купівлю іноземної валюти або банківських металів і заяв про продаж іноземної валюти або банківських металів та їх виконання. Раніше такі питання регулювалися постановою Правління НБУ від 05.03.03 р.

№ 82 «Про затвердження Положення про оформлення та виконання документів на перерахування, зарахування, купівлю та продаж іноземної валюти або банківських металів».

Постанова № 294

Відповідно до постанови Правління НБУ від 03.08.04 р. № 363 «Про встановлення процентних ставок за зовнішніми запозиченнями резидентів» (далі – Постанова № 363) були визначені такі максимальні розміри процентних ставок (з урахуванням комісій, неустойки та інших зборів, установлених відповідними договорами) для короткострокових, середньострокових та довгострокових запозичень, за якими резиденти мають здійснювати зовнішні запозичення у вигляді кредитів, позик в іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів:

для фіксованої процентної ставки:

- зі строками запозичень до 1 року - не вище 9,8 % річних;
- зі строками запозичень від 1 до 3 років - не вище 10 % річних;
- зі строками запозичень понад 3 роки - не вище 11 % річних;

для плаваючої процентної ставки:

- ставка LIBOR для тримісячних депозитів у доларах США плюс 750 базисних пунктів.

Звертаємо увагу, що Постанова № 363 не була зареєстрована у Міністерстві юстиції України, тому питання щодо обов'язковості її виконання було і є спірним, водночас саме зазначені вище ставки застосовувалися НБУ під час реєстрації кредитів (позик) від нерезидентів.

Із 27 жовтня 2008 року до Постанови № 363 будуть внесені зміни, передбачені Постановою № 294, згідно з якою п. 1 Постанови № 363 викладається в наступній редакції:

«1. Враховуючи вартість запозичень на міжнародних фінансових ринках, установити максимальний розмір процентної ставки (з урахуванням комісій, неустойки та інших зборів, установлених відповід-

ними договорами) для короткострокових зовнішніх запозичень (зі строками запозичень, що не перевищують 1 рік), за яким резиденти мають здійснювати зовнішні запозичення у вигляді кредитів, позик в іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 04.02.98 р. № 34 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 02.10.02 р. № 378, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 24.10.02 р. за № 841/7129 (зі змінами) (далі - Класифікатор), не вище 11 % річних».

Таким чином, НБУ зробив **два нововведення:**

по-перше, до кредитів (позик) у іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів на строк, що перевищує один рік, обмеження щодо процентної ставки не застосовуються;

а по-друге, для кредитів (позик) в іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів на строк, що не перевищує один рік, незалежно від типу процентної ставки, максимальна процентна ставка складає 11 % річних.

Зазначений вище висновок підтверджений також у листі НБУ від 10.10.08 р. № 13-210/4479-13703. Крім того, у цьому листі НБУ зазначив, що наявність у довгостроковому договорі положення про неперевикнення розміру виплат за користування кредитом розміру виплат за максимальною процентною ставкою не є обов'язковою умовою для реєстрації НБУ таких договорів. Відповідно, у повідомленні про договір, що подається резидентом-позичальником до територіального управління НБУ для реєстрації довгострокового договору, положення, що стосуються визначення максимального розміру процентної ставки, не заповнюються.

Микола ДОЛЕНКО
партнер ЮК «КПД КОНСАЛТИНГ»

Уроки мастерства:

г. Днепропетровск

23 октября - "Спорные вопросы признания валовых расходов и валового дохода в налоговом учете"

5 ноября - "Основные средства: бухгалтерский и налоговый учет"

регистрация участников: -056 374-02-25, 374-02-26